

การบรรเลงเสียงสูงของฟลูตด้วยระดับเสียงเบาในเพลง Fantasie Brillante on Themes from Bizet Carmen

A Flute playing high notes with a soft dynamic in Fantasie Brillante
on Themes from Bizet Carmen

วรพงษ์ พิมพ์เสน¹

บทคัดย่อ

ในยุคปัจจุบัน ประเทศไทยและอีกหลายประเทศมีการเรียนการสอนดนตรี ตั้งแต่รูปแบบการเรียนเสริมไปจนถึง กระทั่งการเรียนระดับคุณวุฒิตีต สื่อให้เห็นถึงความสำคัญของดนตรีที่มีต่อสังคมในยุคปัจจุบัน ด้วยที่ดนตรีรับใช้สังคมทั้ง ด้านพิธีการ ความบันเทิง และในฐานะงานศิลปะ ทั้งยังทรงคุณค่าในฐานะเป็นเครื่องจذبที่กวรวณกรรมระดับโลก เช่น บทเพลง Fantasie Brillante on Themes from Bizet Carmen

ดนตรีถือเป็นอวัจนภาษา หรือภาษาที่ไม่ใช้ถ้อยคำอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งผู้ประพันธ์ใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อถ่ายทอด อารมณ์ หรือแม้แต่ข้อความสอดแทรกมาในตัวดนตรี การจะใช้ดนตรีเพื่อสื่อเรื่องราวเหล่านั้น นักดนตรีต้องมีความสามารถ ในการดึงเอาความสามารถสูงสุดของเครื่องดนตรีของตน เพื่อรองรับเทคนิคยากมากมายที่ผู้ประพันธ์ได้แต่งไว้ในบทเพลง ซึ่งหนึ่งในกรณีที่น่าศึกษาคือการบรรเลงเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบา เนื่องจากการบรรเลงฟลูตช่วงเสียงสูงมักต้องใช้ความเร็ว ลมที่สูงไปด้วย ผู้ฝึกระดับเริ่มต้นจึงมีแนวโน้มที่จะบรรเลงโน้ตในช่วงเสียงสูงในระดับเสียงที่ดัง

ผู้เขียนบทความได้ศึกษาข้อมูล ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และได้ทำการฝึกซ้อมทดลองกับตัวเองและทำการ ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าการฝึกตนให้รู้ตำแหน่งโฟกัส (focus) ของช่วงเสียงสูง และการควบคุมรูปปาก (embouchure) จะทำให้ได้คุณภาพเสียงที่ดีและนิ่งเรียบมากขึ้น

คำสำคัญ: ฟลูต, เสียงสูง, อุปรากร, แบบฝึกหัด

¹อาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

At present, Thailand and many other countries are teaching music. From supplementary learning styles to even doctoral level studies, conveying the importance of music to society in modern times with the music serving society, both formalities, entertainment and as art. It is also valuable as a record of world-class literature such as *Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen*

Music is another form of nonverbal communication used by composers to convey emotions. Or even text inserted in the music to tell the stories, musicians must have the ability to draw the highest ability of their instruments. To support many difficult techniques that the composer has written in the song which one of the cases that is worth studying is playing notes in high pitches with a soft dynamic on flute, high wind speeds are also required. Beginner trainers tend to play notes in high pitches at loud volume levels.

I have reviewed related literature and practicing experiments with myself and evaluating by experts. It is found that the practice of self-awareness of the focus of the high pitch and the control of the mouth (embouchure) can make the sound quality better and smoother.

Keywords: flute, high pitches, opera, exercise

บทนำ

เบอร์โธลต์ เออร์บัค (Berthold Auerbach 1812 - 1882) ผู้เป็นบาทหลวง ทั้งเป็นผู้ประพันธ์บทสรรเสริญพระเจ้า และ เชอเนอร์ ซาลมาน (Shneur Zalman 1745 - 1812) เชื่อว่าดนตรีเป็นเครื่องมือสื่อสารประเภทหนึ่ง เรียกได้ว่าเป็นภาษาเลยก็ย่อมได้ แม้ว่าท่านทั้งสองจะมีชีวิตอยู่ในคนละยุคสมัยที่ห่างกันมาก ผู้เขียนขอหยิบยกเอาคำพูดของ คาร์ล เวเบอ์ (Carl Maria von Weber 1786 - 1826) ซึ่งสนับสนุนความคิดข้างต้นโดยตรงมากล่าว ดังนี้ “Music is the True Universal Speech of Mankind”(Galewitz, 2001 : 54)

องค์ประกอบที่จะสามารถทำให้ผู้บรรเลงสื่อความหมายใดๆโดยเสียงดนตรีได้นั้น อย่างหนึ่งคือบทประพันธ์อันมีเทคนิคในการประพันธ์ที่ผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี อีกประการคือผู้ถ่ายทอด ในที่นี้คือนักดนตรีผู้ที่ต้องมีความสามารถ และฝึกฝนมาอย่างดีเช่นเดียวกัน เพราะตัวเครื่องดนตรีเองได้มีการพัฒนาขึ้นในแต่ละช่วงปี ให้มีความทันสมัยและความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น (Klaus, 1970: 22) นอกจากนั้นขีดความสามารถของเครื่องดนตรีก็มากขึ้นเช่นการที่เครื่องเป่าหลายๆเครื่องถูกพัฒนาให้มีช่วงเสียงที่กว้างมากขึ้น ทำให้ผู้ประพันธ์สามารถประพันธ์เพลงที่มีความยาก และต้องใช้ฝีมือขั้นสูงในการบรรเลงเทคนิคที่ถูกประพันธ์ขึ้น เครื่องดนตรีฟลูตก็ถูกพัฒนาขึ้นเช่นเดียวกันกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ทำให้สามารถรองรับเทคนิคและช่วงเสียงที่ผู้ประพันธ์ต้องการได้มากขึ้น จึงเป็นความจำเป็นที่นักดนตรีต้องมีการพัฒนามือของตนให้รองรับกับความสามารถเครื่องมือและสิ่งที่บทเพลงต้องการจะสื่อ

บทเพลง *Fantasie Brillante on Themes from Bizet Carmen* โดย ฟรังซัวร์ บูร์น (Francois Borne) ถือเป็นบทประพันธ์เอกของโลกโดยได้นำเอา ท่อนต่างๆของอุปรากรเรื่อง คาร์เมน (Carmen) ประพันธ์โดย ยอร์ช บิเซต์ (Georges Bizet) มาเรียบเรียงเพื่อให้นักบรรเลงฟลูต แสดงความสามารถที่ทั้งหมดของตนออกมาโดยมีเทคนิคมากมาย โดยเฉพาะการบรรเลงเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบา มิให้เห็นอยู่หลายจุดในบทประพันธ์นี้

ฟลูตตามคำนิยามโดยทั่วไป (Galway, 1990: 3) คือ ท่อกลวง ไม่มีกำแพง หรือลิ้น กำเนิดเสียงโดยการเป่าลมเข้าไปเพื่อให้เกิดการสั่นสะเทือนของลมภายในท่อ เครื่องดนตรีฟลูตแพร่หลายอยู่ในหลายวัฒนธรรมก่อนหน้าที่จะเข้ามามีบทบาทในทวีปยุโรป จากเดิมที่เคยเป็นเพียงเขาสัตว์เจาะรู ฆาค มาแตง โอแตร์ (Jacques Martin Hotteterre 1674 - 1763) ผู้ผลิตชาวฝรั่งเศสได้ค้นคิดศึกษาค้นคว้าเพื่อติดลงไปในส่วนปลายของฟลูต ข้างฝีมือผู้สร้างฟลูตในสมัยนั้นเผชิญปัญหาอย่างหักเกี่ยวกับเสียงที่ไม่เรียบนิ่งไม่สม่ำเสมอของฟลูตหลังจากนั้นหลายปีได้มีการเปลี่ยนแปลงช่วงส่วนหัวของฟลูตให้มีความยาวมากขึ้นเพื่อให้สามารถปรับระดับเสียงได้แม่นยำมากขึ้น ฟลูตถูกใช้ในหลายบริบท ทั้งการบรรเลงบทเพลงสรรเสริญบุคคลสำคัญและบทเพลงเพื่อความบันเทิงในละครอุปรากร

ละครอุปรากรนั้นเฟื่องฟูอย่างสูงในยุโรปตอนช่วงศตวรรษที่ 19 ผู้คนในยุโรปชอบทุกอย่างที่เป็นอุปรากร ทั้งการชมตลอดเรื่องในโรงละคร แม้แต่การตัดเอาบางช่วงบางตอนของอุปรากรมาบรรเลงโดยเครื่องดนตรีน้อยชิ้น บรรเลงเดี่ยว หรือการบรรเลงประกอบกับเปียโน จึงไม่แปลกที่ ฟรองซัวร์ บูร์นหยิบยกเอาบางช่วงบางตอนจากอุปรากรเรื่อง คาร์เมน ของยอร์ช บิเซต์ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นอุปรากรที่โด่งดังที่สุดของบิเซต์ มาเรียบเรียงเป็นบทเพลง *Fantasie Brillante on Themes from Bizet Carmen* โดยอยู่ในประเภทเพลงแฟนตาซี คือเพลงที่ไร้รูปแบบ แต่แต่งขึ้นเพื่อแสดงความสามารถของผู้แต่งที่สามารถใช้เทคนิคการแต่งได้อย่างชำนาญ และผู้บรรเลงซึ่งสามารถถ่ายทอดบทเพลงที่มีเทคนิคยาก ๆ ดังกล่าวได้อย่างวิจิตร

วัตถุประสงค์

- 1.) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของบทเพลง Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen
- 2.) เพื่อศึกษาปัญหาทางด้านเทคนิคในหัวข้อ การเล่นเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบาในเพลง Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen และวิธีการแก้ไขในการฝึกซ้อมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นแสดง

ขอบเขตของเรื่อง

ผู้เขียนกำหนดขอบเขตเพลง โดยใช้เพลง Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen

นิยามศัพท์เฉพาะ

- 1.) เทคนิค หมายถึง ทักษะ ความสามารถเฉพาะด้านที่ต้องฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญ
- 2.) ซัพพอร์ต (Support) หมายถึง การใช้กระบังลม และกล้ามเนื้อท้องเพื่อช่วยในการควบคุมการเป่าลมให้ได้ลมที่นิ่งและสม่ำเสมอ
- 3.) ช่วงเสียงสูง หมายถึง ช่วงเสียงสูงของฟลูตเป็น X3 ขึ้นไป โดยผู้เขียนแทนเสียงในแต่ละช่วงเสียงของฟลูตดังนี้

ประวัติและโครงสร้างเพลง Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen โดย ฟรังก์ซัวร์ บูร์น

ฟรังก์ซัวร์ บูร์น เกิดเมื่อปี คริสตศักราช 1840 ในประเทศฝรั่งเศส และเสียชีวิตเมื่อ ปีคริสตศักราช 1920 เขาเป็นนักฟลูตชาวฝรั่งเศส เป็นอาจารย์สอนที่ Conservatory of Music แห่งเมือง Toulouse ส่วน ยอร์ช บิเซต์ เกิดเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม คริสต์ศักราช 1838 เสียชีวิตเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน คริสต์ศักราช 1875 คีตกวีชาวฝรั่งเศส เป็นนักเรียนศึกษาอยู่ที่ปารีส Conservatory of Music ประพันธ์ผลงานไว้มากมาย โดยประพันธ์อุปรากรเรื่องคาร์เมนเป็นเรื่องสุดท้าย การแสดงครั้งแรกของอุปรากรคาร์เมนนั้นเป็นที่น่าเสียดายที่ไม่เป็นที่ประทับใจของผู้ชมโดยมีการแสดงอารมณ์ไม่พอใจอย่างเห็นได้ชัด มีการวิจารณ์ในเชิงลบอย่างมาก เพราะเนื้อหาที่มีความรุนแรงและการฆาตกรรม ต่างจากอุปรากรเรื่องต่างๆที่เคยมีมา

บิเซตท้อและสะเทือนใจในการตอบรับด้านลบของผู้ชมหลังจากที่ได้เสียสละเวลาและความมุ่งมั่นในการแต่งอุปรากรเรื่องนี้อย่างมาก ด้วยสาเหตุดังกล่าวทำให้บิเซตล้มป่วยและเสียชีวิตหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านไป 3 เดือน นำแปลกและนำตักในทีหลังจากย้ายการแสดงจากปารีสมาที่กรุงเวียนนาในเดือนตุลาคมในปีที่บิเซตเสียชีวิต อุปรากรเรื่องนี้กลับได้รับการตอบรับด้วยคำวิจารณ์ที่ดีและประสบความสำเร็จอย่างสูง (Curtiss M., 1958: 426)

คาร์เมน เป็นอุปรากรที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่พังทลายและหมดหวังของทหารนายหนึ่ง คือ ดอน โฮเซ โดยเขาได้พบรักใหม่กับ คาร์เมน หญิงงามที่สุดของเมืองซึ่งทำงานที่โรงงานยาสูบ คาร์เมนหลอกล่อโฮเซจนเสียทุกอย่างทั้งศักดิ์ศรีและความรักหลังจากหันไปคบกับผู้ชายคนใหม่ซึ่งเป็นนักสู้ว่องไว ชื่อ เอสคามิลโย ไม่นานหลังจากนั้นโฮเซกลับมาอ้อนวอนคาร์เมนเพื่อที่จะกลับไปเป็นดังเดิม แต่สิ่งนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ โฮเซจึงตัดสินใจฆาตกรรมคาร์เมนด้วยมีดที่ซ่อนหน้า

เพลง Fantasia Brillante on Themes from Bizet Carmen ประกอบด้วย 3 ท่อนเพลง ดังนี้

ท่อน introduction มีความเร็วของท่อนอยู่ 4 รูปแบบอัตรา คือ Allegro Moderato ในห้องที่ 1 - 24 ประพันธ์ในคีย์ E minor ท่อน Allegro ในห้อง 25 - 39 ท่อน Andante Moderato ในห้อง 46 - 67 ประพันธ์ในคีย์ C minor ท่อน Moderato ประพันธ์ในคีย์ E minor ท่อนนี้มีการใช้โน้ต 6 พยางค์อยู่หลายจุดเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง ไหลลื่นของประโยคเพลง มีการใช้การกระจายคอร์ด (Broken Chord) เพื่อเป็นโน้ตประดับ และใช้บันไดเสียงโครมาติกในการประดับจนห้องที่ 106 เปลี่ยนคีย์เป็น A minor จบท่อนที่ห้อง 135

ท่อน 2 ฮาบานเรา (Habanera) และการแปรทำนอง ท่อนฮาบานเรานี้ ผู้ประพันธ์ประพันธ์เป็นคีตลักษณ์แบบสองตอน โดยช่วงที่หนึ่งใช้คีย์ G minor ในห้องที่ 1 - 19 และช่วงตอนที่สองใช้คีย์ G Major จากห้องที่ 20 - 47 ส่วนในการแปรทำนองครั้งที่หนึ่งมีโน้ต 3 พยางค์และการกระจายคอร์ดเป็นจุดเด่นในการประดับ ส่วนการแปรทำนองครั้งที่สอง ใช้โน้ตที่มีความรวดเร็วอย่างโน้ต 3 พยางค์ และโน้ตบันไดเสียงโครมาติกเพื่อเร่งเร้าให้ผู้ฟังรู้สึกถึงความรวดเร็ว

ท่อน 3 ชันซอง เดอร์ โบแม เอ ฟินาล (Chanson de Bohème et Final) ประพันธ์ให้เป็นคีตลักษณ์แบบสองตอน โดยอยู่ในคีย์ E minor ในห้องที่ 1 - 40 กำหนดความเร็วไว้ที่ โน้ตตัวดำเท่ากับ 100 ช่วงตอนที่สองประพันธ์เป็นคีย์ E Major จากห้อง 41 ถึง 56 สอดแทรกทำนองจากช่วงแรกในห้องที่ 57 - 68 ลงท้ายท่อนด้วยความเร็ว Presto

ปัญหาการเล่นเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบา

ระดับเสียงของฟลูตที่ยากต่อการควบคุมคือช่วงเสียงสูงตั้งแต่ X3 ขึ้นไป เนื่องจากมีจุดโฟกัสของตัวเนื้อเสียงที่แคบ ทำให้ผู้ฝึกที่ไม่ชำนาญมักมีอาการเกร็งของปากและคุมทิศทางลมอย่างอิสระไม่ได้ ก่อให้เกิดสีนเสียงและคุณภาพเสียงที่ไม่ดีนัก

ลักษณะของฟลูตเป็นเครื่องดนตรีทรงกระบอกที่ ท้ายเปิด และมีจุกไม่ปิดที่ส่วนหัว การปฏิบัติให้เสียงยกขึ้นเป็นขั้นคู่แปดทำได้โดยการเร่งความเร็วลม (Air Jet) และเปียงองศาองศาลมให้สูงขึ้นตามจุดโฟกัสของแต่ละเสียง แต่ความต่างของการเป่าเสียงสูงในช่วง X3 ขึ้นไปต้องอาศัยมากกว่าสองสิ่งข้างต้น แต่ต้องผสมผสานระบบการกดนิ้วแบบใหม่ (Fingerings) ที่ต่างไปจากเสียงในช่วงต่ำกว่า เพื่อให้ยังคงคุณภาพของเสียงทั้งด้านสีนเสียงและความเที่ยงตรงของระดับเสียง เพราะช่วงตั้งแต่ X3 ขึ้นไปนั้นมีโอกาสเพี้ยนสูงค่อนข้างมาก

โน้ตบางตัวในช่วงเสียงสูงของฟลูตนั้นมีปัญหาเป็นพิเศษเนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตฟลูตในปัจจุบันก็ยังไม่สามารถทำให้เกิดความเที่ยงตรงได้ด้วยทั้งปัจจัยภายในและภายนอก โน้ตตัวที่มักมีปัญหาด้านคุณภาพเสียงในช่วงเสียงสูงได้แก่ตัว E3 และ C4 คือเป่าให้เกิดเสียงได้ยาก ผู้ผลิตบางบริษัทจึงผลิตคีย์เสริมเพื่อช่วยให้นักฟลูตสามารถบรรเลงโน้ตดังกล่าวได้ง่ายขึ้น ได้แก่ สปไลท์ อี (Spite E) และกิชโมคีย์ (Gizmo Key) ช่วยในการเป่าออกเสียง E3 และ C4 ตามลำดับ

ตัวอย่างเสียงสูงที่ต้องใช้ระดับเสียงเบาในเพลง ห้อง 39

ตัวอย่างเสียงสูงที่ต้องใช้ระดับเสียงเบาในเพลง ห้อง 117-119

แนวทางการแก้ปัญหา

การที่ผู้ฝึกจะเป่าเสียงเบาได้ไม่ว่าช่วงเสียงใดๆนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอย่างแรกคือจุดโฟกัสของเสียง ซึ่งเสียงฮาร์โมนิค คือโน้ตชุดหนึ่งที่ประกอบด้วยโน้ตหลายตัวที่เกิดจากการสั่นสะท้อนระดับรองของคลื่นเสียงหลัก นั้นสำคัญมาก แต่ก่อนจะควบคุมให้เสียงสูงเบาได้ต้องทำความเข้าใจกับการใช้ลมและจุดโฟกัสของเสียงสูงด้วย

ผู้เขียนขอแนะนำวิธีการของ โรเบิร์ต เว็บ (Webb, 1989: 3) ครูฟลูตผู้มีชื่อเสียงอีกท่าน ซึ่งให้แนวทางว่า เพื่อให้เกิดความเร็วลมที่เพิ่มขึ้น กรามและริมฝีปากของผู้ฝึกหัดต้องเคลื่อนที่ไปข้างหน้าพร้อมกันในขณะฝึก เพื่อบังคับให้กระแสของลมเล็กลงได้ ให้ผู้ฝึกจินตนาการถึงการรดน้ำต้นไม้ด้วยสายยาง หากต้องการให้กระแสน้ำพุ่งออกไปด้วยความเร็วจำเป็น ต้องปิดทางปลายสายยางให้มีขนาดเล็กลง น้ำจึงจะมีแรงดันส่งไปยังจุดหมายที่อยู่ไกลออกไป การบังคับลมโดยใช้ริมฝีปากที่เหมือนการปิดปลายสายยางและความต่อเนื่องของลมที่เปรียบกับการเปิดน้ำจึงเป็นส่วนจำเป็นในการผลิตเสียงสูง

วิธีถัดมาที่ต้องนำมาปรับใช้คือวิธีที่อาจารย์วรพล กาญจนวีระโยธิน อาจารย์ประจำภาควิชา คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้เชี่ยวชาญเครื่องลมไม้ประเภทฟลูต กล่าวอธิบายว่า ต้องหาจุดโฟกัสของแต่ละเสียงให้เจอ โดยวิธีหาตำแหน่งเสียงวิธีหนึ่งซึ่งได้ผลดี คือการที่ผู้บรรเลงต้องรู้จุดโฟกัส หรือจุดที่ควรเป่าในแต่ละตัวโน้ตของแต่ละช่วงเสียง เหตุเพราะแต่ละเสียงมีจุดที่ลมตกกระทบเพื่อสร้างเสียงอยู่คนละจุดกัน โดยการฝึกการเป่าฮาร์โมนิค เมื่อทราบตำแหน่งชัดเจนแล้วผู้บรรเลงก็จะสามารถเพิ่มศักยภาพในการผลิตเสียงให้เป็นไปในลักษณะที่ต้องการได้ง่ายขึ้น โดยผู้เขียนจะได้กล่าวถึงวิธีการฝึกโดยละเอียดในลำดับถัดไป อีกวิธีที่อาจารย์วรพลได้กล่าวอธิบายถึงคือการฝึกไล่บันไดเสียง F Major โดยให้มีระดับเสียงเบาในระยะ 2 ช่วงบันไดเสียงทั้งไปและกลับโดยการหายใจเพียงหนึ่งครั้ง ความเร็วของการเป่าเท่ากับ 80 โน้ตหนึ่งตัวต่อหนึ่งจังหวะ หากผู้ฝึกเป่าไม่ใช้ลมอย่างถูกต้องและเป่าตรงไปที่จุดกำเนิดเสียงจะทำให้เป่าถึง 2 ช่วงบันไดเสียงได้ยาก แต่หากปฏิบัติได้แล้วให้ลดจังหวะของโน้ตแต่ละตัวลงเพื่อเป็นการฝึกเฉลี่ยลม ความแข็งแรงของระบบหายใจและช่วงท้องเพื่อช่วยส่งให้สามารถบรรเลงประโยคเพลงที่ยาวได้

ประโยชน์ในการฝึกเสียงฟลูตด้วยฮาร์โมนิคนั้นสำคัญตามที่กล่าวมา ยืนยันได้จากนักฟลูตมืออาชีพชาวอังกฤษ ผู้มีผลงานการเรียบเรียงแบบฝึกหัดสำหรับฟลูตที่แพร่หลายไปทั่วทั้งโลก และเป็นลูกศิษย์ของบรมครูฟลูต มาร์เซล มอยส์ อย่าง เทรเวอร์ วาย (Tavor Wye) กล่าวถึงกรณีการฝึกด้วยเสียงฮาร์โมนิคว่า เป็นส่วนประกอบตั้งต้นของเสียงดนตรีซึ่งประกอบเป็นสีสนของเสียงและลักษณะเฉพาะของเสียงเครื่องดนตรีอีกด้วย ดังนั้นหากฝึกปฏิบัติอย่างชำนาญจะสามารถทำให้การพัฒนาเสียงในแต่ละช่วงเป็นไปได้อย่างราบรื่นมากขึ้น เขาแนะนำเพิ่มเติมว่าสิ่งที่สำคัญสำหรับการฝึกนั้นคือลักษณะกล้ามเนื้อของปากที่ผ่อนคลาย ริมฝีปากจะต้องสามารถควบคุมลมได้โดยมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนองศาและความเร็วลมได้ เพื่อปรับให้ระดับสูงต่ำของเสียงให้ตรงได้เมื่อได้ยินเสียงเพี้ยน

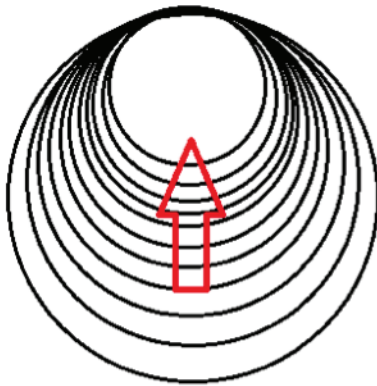
การยืดหยุ่นของริมฝีปากมีความสำคัญต่อคุณภาพของเสียงและระดับเสียงอันเป็นมาตรฐาน ก่อนที่จะสามารถ บังคับริมฝีปากและรูปปากได้อย่างถูกต้อง จะต้องมีการวางปากบนจานวางปาก (Lip plate) อย่างถูกต้องเสียก่อน เจมส์ กอลเวย์ (James Galway) นักฟลูตผู้มีชื่อเสียงชาวอังกฤษ แสดงวิธีการวางปากบนจานวางปากของฟลูต พร้อมบรรยายวิธีการดังนี้ ให้วางนิ้วชี้ข้างใดข้างหนึ่งใต้ริมฝีปากระหว่างคางและริมฝีปากล่าง พนมมอออกจากปากเป็นเส้นตรง คอยสังเกตมุมปากว่าต้องไม่ชี้ขึ้นในลักษณะยิ้ม เพราะหากมุมปากชี้ขึ้นโอกาสที่จะควบคุมลมผิดพลาดนั้นจะเกิดได้ง่ายกว่าการที่มุมปากชี้ลง ในที่นี้เป็นการชี้ลงโดยไม่ได้เกร็ง หลังจากนั้นลองแทนที่นิ้วชี้ด้วยส่วนหัวของฟลูต วางปากลงบนจานวางปากแล้วจัด ทิศทางการวางให้มั่นคง หลังจากวางปากถูกต้อง รู้จุดโฟกัสแล้วต้องควบคุมลมให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาจารย์ปฏิภาณ พูลสวัสดิ์ อาจารย์พิเศษภาควิชาดนตรีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พูดถึงการทำเทคนิคต่างๆบน ฟลูตว่า การจะเล่นเทคนิคใดๆเช่นการเล่นเสียงสูงด้วยระดับเสียงดัง ต้องรู้สาเหตุเบื้องต้นก่อนว่าเสียงสูง - ต่ำ และความดัง - เบา นั้นเกิดจากอะไร สิ่งทีกล่าวให้คิดนี้อาจารย์ปฏิภาณเฉลยว่า ระดับความดังของเสียงสัมพันธ์กับปริมาณลม ส่วนระดับ ความสูง - ต่ำนั้นขึ้นอยู่กับความเร็วของลม หากบรรเลงเพลงแล้วไม่สามารถลดเสียงให้เบาลงได้ แสดงให้เห็นว่าผู้บรรเลง ไม่สามารถควบคุมปริมาณของลมได้ ควรฝึกเพิ่มเติมด้วยการซ้อมแบบฝึกหัดที่มีการเพิ่มลดระดับเสียงทีละน้อย เพราะ ความเร็วลมไม่สามารถควบคุมจากกระบังลมได้เพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมกับการคุมริมฝีปากเพื่อคุมปริมาณลมควบคู่ไป

วิธีการฝึกซ้อมเพื่อแก้ปัญหาการเล่นเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบา

การฝึกซ้อมเพื่อให้ได้ความแม่นยำ ในการ เป่าให้ตรง จุดโฟกัส จำเป็นต้องทราบ จุดที่จะเป่า ฟลูตหลากหลายยี่ห้อ หลากหลายรุ่น มีความ ต่าง ในด้านการผลิต จึงมีตำแหน่งที่เป็นจุดโฟกัส ไม่ตรงกันเสียทีเดียว ผู้เขียนได้นำเอาวิธีการฝึก ของโรเบิร์ต เว็บ ซึ่งอาจารย์วรพล การวิระโยธิน เป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อทดลองฝึกดังนี้

ให้เป่าเสียงที่ต่ำสุดของฟลูต โดยการ ใช้ลมน้อยที่สุด และริมฝีปากล่างต้องไม่เกร็ง จินตนาการถึงวงกลมวงหนึ่ง โดยให้จุดโฟกัสที่เกิดเสียงต่ำที่สุดของเครื่องเป็นด้านล่างกึ่งกลางของวงกลม เมื่อเจอจุดโฟกัสของเสียงที่ต่ำที่สุดแล้ว จึง ค่อยๆขยับลมให้เชิดขึ้นข้างบนเป็นเส้นตรง โดยยังเป่าอยู่ที่จุดเดิมและกดมือในตำแหน่งเดิม ห้ามให้ลมออกแวกไปซ้ายหรือ ขวาของวงกลมที่จินตนาการขึ้นมาในตอนแรก หากทำถูกวิธีเสียงของฟลูตจะเปลี่ยน เนื่องจากองศาลมที่เพิ่มขึ้น

ภาพแสดงวิถีของการเป่าในแนวตรงรัศมีที่เปลี่ยนไปของวงกลมในรูปแสดงถึงรูที่เป็นต้นลมที่เปลี่ยนแปลงไปให้เล็ก ห้ามมืออาการดึงจากการเกร็ง มีเพียงปลายริมฝีปากที่ใช้เพื่อคุมทิศทางและขนาดของลม ใบหน้าส่วนอื่นๆต้องผ่อนคลาย หากเสียงต่ำสุดเป็น C1 เสียงที่ควรผลิตได้มีดังนี้

เมื่อฝึกสำเร็จ ผู้บรรเลงจะตระหนักถึงจุดโฟกัสของโน้ตแต่ละตัวตามอนุกรมฮาร์โมนิก หลังจากนั้นให้ลองใช้วิธีนี้ในการหาตำแหน่งของโน้ตบนฟลูตให้ครบทุกตัว

ปัญหาที่เกิดขึ้นยังถูกแก้ไขไปไม่หมด เมื่อได้ตำแหน่งจุดเนื้อเสียงของช่วงเสียงสูงครบทุกตัวแล้ว ผู้เขียนทดลองการใช้แบบฝึกหัดของวาย เพื่อให้มีความชำนาญในการควบคุมระดับเสียงดังเบาในช่วงเสียงดังกล่าว โดยวายได้แนะนำในแบบฝึกหัดของเขาว่า ช่วงเสียงสูงเป็นช่วงเสียงที่ไม่ง่ายที่จะบรรเลงออกมาให้ดี ถือว่าเป็นความยากถึงยากที่สุดในบรรดาช่วงเสียงต่างๆ ดังนั้นหากระหว่างซ้อมเกิดอาการเมื่อยล้า ควรหยุดทันที แล้วทดแทนด้วยการซ้อมทักษะอื่นๆก่อน

The image shows a musical score for four flutes, labeled Flute, Fl. 8, Fl. 14, and Fl. 19. Each staff contains a complex melodic line with numerous accidentals (sharps, flats, naturals) and dynamic markings, including a forte 'f' at the beginning and end of the section. The notation is in treble clef with a key signature of one sharp (F#).

แบบฝึกหัดนี้ถูกสร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์ คือการแสดงให้เห็นผู้ฝึกซ้อมตระหนักถึงชั้นของโฟกัสในช่วงเสียงสูง อันอยู่ห่างจากกันและกันเพียงเล็กน้อย จึงจำเป็นต้องไม่รีบในการฝึกขั้นแรก แล้วเพิ่มความเร็วในการเปลี่ยนโน้ตขึ้นเมื่อชำนาญ โดยต้องคงคุณภาพของเสียงไว้

แบบฝึกหัดต่อไปที่ผู้เขียนนำมาใช้ คือการควบคุมความดังของโน้ตตัวเดียวให้มีระดับเสียงประมาณเป็นตัวเลขหากจินตนาการความดังตามลำดับตัวเลขคงเปรียบได้กับความแรงของพัลลภในแต่ละตัวเลข ระบบตัวเลขนี้ผู้คิดค้นคือ มาร์เซล ทาบูโต ผู้เป็นครูผู้ฝึกหัดโอโบ โดยผู้เขียนได้ปรับเปลี่ยนและบูรณาการให้เข้ากับระดับเสียงของฟลูต

The image shows a musical score for a diaphragm exercise. The top staff is for Flute and the bottom staff is for Fl. 4. Both staves show a single note (G4) with a long, sustained breath mark. Below the notes, the fingerings 1 - 2 - 3 - 4 - 5 - 4 - 3 - 2 - 1 are indicated. A tempo marking of 60 is shown at the beginning.

ใช้แนวคิดที่ว่าเมื่อเป่าเสียงเริ่มต้นขาขึ้นของเสียง หากหมายเลขใดผู้ปฏิบัติกำหนดให้ดังเท่าใด ขาลงก็ให้ปฏิบัติด้วยความดังที่เท่าเทียมกัน โดยเน้นย้ำว่าห้ามมีการเกร็งของปาก หากปฏิบัติได้ดังชี้แจงแล้ว ให้เปลี่ยนโน้ตเป็นตัวที่สูงขึ้นแล้วฝึกจนครบช่วงเสียง

เมื่อได้ความดังเบาที่ต้องการแล้วให้ลองเปลี่ยนลักษณะการเป่าตัวโน้ตให้มีความสั้นบ้าง ยาวบ้าง เพื่อให้สามารถผลิตเสียงสูงที่เบาได้หลากหลายรูปแบบตามความสั้นยาวของเสียง

สรุปผล

ผู้เขียนบทความฝึกซ้อมตามคำแนะนำและวิธีดังกล่าว แล้วประเมินผลโดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินการบรรเลงเสียงสูงด้วยระดับเสียงเบาในแต่ละจุดของบทเพลง หลังการฝึกซ้อมด้วยระยะเวลาซ้อมครั้งละ 3 ชั่วโมง วันละ 1 ครั้ง วันเว้นวันเป็นเวลา 3 เดือน ตั้งแต่เดือน มีนาคม ถึงวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2558 โดยกำหนดให้คะแนน 1 = ควรปรับปรุง 2 = พอใช้ 3 = ปานกลาง 4 = ดี 5 = ดีมาก

อาจารย์วรพล กาญจนวิระโยธิน ให้ 3 คะแนน

อาจารย์ปฎิภาณ พูลสวัสดิ์ ให้ 5 คะแนน

อาจารย์ชัชพล เจียมจรรยง ให้ 5 คะแนน

ได้ผลสรุปว่าการแก้ไขการบรรเลงเสียงสูงในระดับเสียงเบา นั้น ต้องเข้าใจและทราบถึงจุดเนื้อเสียงในแต่ละเสียง ความเร็วลม และประมาณลมที่ใช้ นอกจากจะทำให้ได้เนื้อเสียงที่มีคุณภาพแล้วยังทำให้ใช้ลมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ไม่เปลืองลมโดยใช่เหตุ ประกอบกับการที่กล่อมเนื้อปากต้องไม่เกร็ง เพื่อไม่ให้เกิดอาการสั่นเมื่อต้องเป่าโน้ตลากยาว เมื่อสามารถควบคุมกล่อมเนื้อรูปปากได้แล้วก็จะสามารถควบคุมระดับความดัง - เบาของเสียงฟลูตได้

เอกสารอ้างอิง

- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2554). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์*. พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2553). *ศัพท์ดนตรีปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี มุขธระโกษา. (2551). *นักดนตรีเอกของโลก 2*. พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สภาพรภูมิ.
- Chapman F. B. (1961). *Flute Technique*. New York: Oxford University Press.
- Curtiss, M. (1958). *Bizet and His World*. New York: Vienna House.
- Dorian, F. (1966). *The History of Music Performance*. New York: W.W. Norton and Company.
- Ely, M. C. & Van Deuren, A. E. (2009). *Wind Talk for Woodwinds*. New York: Oxford University Press.
- Galewitz, H. (2001). *Music A Book of Quotation*. New York: Dover Publications.
- Galway, J. (1990). *The Flute*. London Kahn and Averill.
- Isaacs, A. & Martin, E. (1982). *Dictionary of Music*. England: The Hamlyn Publishing Group Limited.
- Klaus, K. (1970). *The Romantic Period in Music*. Boston: Allyn and Bacon.
- Roger, S. (1967). *Artistic Flute Technique and Study*. California: Highland Music Company.